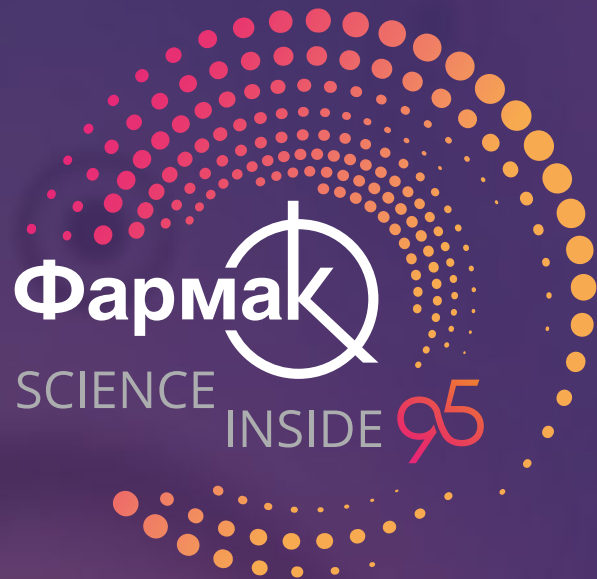

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ДЛЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Нефінансовий звіт

2019

Ми робимо доступним
лікування
сучасними ефективними
лікарськими засобами

Філя ЖЕБРОВСЬКА,
Голова Наглядової ради АТ «Фармак»

«Фармак» представляє Вашій увазі свій перший нефінансовий звіт. Цей документ ми підготували згідно з нашими зобов’язаннями перед Мережею Глобального договору ООН, до якої приєдналися у 2019 році.

Символічно, що ця доповідь побачила світ саме цьогогоріч. Адже у червні Глобальний договір відзначив друге десятиріччя. А в грудні наше підприємство святкує 95 років від дня заснування. Історично ми були і залишаємося піонерами у фармацевтичній галузі України. Достатньо сказати, що «Фармак» – це перше підприємство країни з виробництва синтетичних лікарських засобів. Ми розпочали доводити біоеквівалентність ліків, тобто їх ефективність, майже за 10 років до того, як це стало обов’язковою вимогою у галузі. Стандартизація виробництва згідно із GMP, проекти у сфері енергоефективності та бережливого використання природних ресурсів, впровадження інновацій та інвестиції у науку. Все це пріоритети діяльності «Фармак» у нашій новітній історії, що перекликаються із Цілями у сфері сталого розвитку ООН.

Лідер галузі має подавати приклад та вести за собою. Саме тому ми вирішили систематизувати роботу в напрямі сталого розвитку і стати частиною світового свідомого бізнесу, звісно, першими серед українських фармацевтичних підприємств. Із 17 Цілей сталого розвитку «Фармак» обрав 10, досягти яких допомагатиме наша Компанія. Як кажуть, краплина до краплини – і річка буде. Сподіваюся, що наш приклад надихатиме й інші компанії вести бізнес не лише заради прибутків, а й задля вирішення глобальних проблем і збереження для прийдешніх поколінь чистої планети, придатної для щасливого життя.

Володимир КОСТЮК,
Виконавчий директор АТ «Фармак»

ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО «ФАРМАК»

Будучи флагманом української фармацевтики, «Фармак» першим серед вітчизняних компаній приєднався до Мережі Глобального договору ініціативи ООН – адже політика Компанії повністю відповідає настановам, спрямованим на розв’язання найактуальніших проблем сьогодення, та турботі про прийдешні покоління.

Лідерські позиції зобов’язують нас іти в ногу зі світовими практиками та бути прикладом у впровадженні принципів сталого розвитку. Найголовніший наш внесок у сьогодення та майбуття – це забезпечення якісними та доступними лікарськими препаратами наших співвітчизників і жителів багатьох інших країн. Дбаючи про здоров’я, ми докладємо не менших зусиль до того, щоб примножити інші виміри людського добробуту. Це й забезпечення гідних умов праці, й ведення прозорого бізнесу, й інвестування у наукові та практичні дослідження. Кожен із універсальних принципів Глобального договору – від забезпечення прав людини і до протидії будь-яким формам корупції – є чітко прописаним у нашій політиці та підкріпленим практичними діями.

Піклуючись про людей, ми не забуваємо про те, що всі ми живемо в одному домі, на одній планеті. Тож збільшуючи потужність нашого виробництва, ми водночас мінімізуємо негативний вплив на довкілля. І цим не вичерпується наша екологічна діяльність, адже численні освітні проекти, ініційовані Компанією, формують нову екосвідомість.

Ми усвідомлюємо, яку колосальну роль у вирішенні глобальних проблем може відігравати соціально відповідальний бізнес, і докладатимемо всіх можливих зусиль до того, щоб ставати рушіями позитивних змін!

Сталий розвиток

Дороговказ для Компанії	6
Стратегія «Фармак»	7
Глобальний договір ООН	8
Місія та цінності АТ «Фармак»	10
Політика АТ «Фармак»	11

Виробництво

Міцне здоров’я – наша найголовніша мета	12
Інвестиції у здоров’я нинішнього та майбутніх поколінь	14

Маркетинг

Ми для всіх, хто потребує якісних ліків	16
---	----

Якість

На сторожі якості	18
-------------------	----

Логістика

Від вибору постачальника і до реалізації	22
--	----

Персонал

Люди – основна цінність Компанії	24
Безпека співробітників.	
Гарантія гідних умов праці	26
Всебічна підтримка	28
Постійне зростання	30
Освіта для молоді	32

Довкілля

Турбота про навколишнє середовище	36
Курс на збереження	38
Дбаємо про атмосферу	40
Бережемо водні ресурси	42
Продумана стратегія	44

Проекти

«Екошкола»: збережемо планету разом	34
Чисте місто, зелене місто	46
Корпоративне волонтерство	48
Донорство	49
Science for Future	50
Спорт, доступний кожному	51
Ділитися досвідом з колегами і з партнерами	52

Олена ЗУБАРЄВА,
керівник департаменту
корпоративних
комунікацій та сталого
розвитку

Діяльність, здійснювана
думкою про майбутнє,
сьогодні є невід'ємною
частиною соціально
відповідального бізнесу.

ДОРОГОВКАЗ ДЛЯ КОМПАНІЇ

Як глобальні цілі ООН щодо дотримання балансу між інтересами нинішніх та прийдешніх поколінь втілюються в АТ «Фармак» у конкретні проекти та дії.

Сьогодні поважні світові бізнес-інституції, розглядаючи питання про можливу співпрацю, першими ставлять запитання про те, який внесок компанія робить у суспільне буття та у який спосіб вона реалізовує цілі Глобального договору ООН.

Якість та доступність

«Ми робимо доступним лікування сучасними ефективними лікарськими засобами, допомагаючи людині бути здоровою та щасливою завдяки європейським стандартам якості, інноваціям, постійному розвитку, професіоналізму і сталій репутації відповідального бізнесу та надійного партнера» – це і є місія «Фармак». І саме постійний розвиток – це те, що вирізняє Компанію ось уже 95 років! Сьогодні АТ «Фармак» реінвестує у розширення можливостей виробництва та в наукові дослідження левову частку свого прибутку. Це дає можливість довгі роки залишатися лідером в Україні і бути одним з найбільших експортерів лікарських засобів у понад 25 країн світу.

Екосвідомий вибір

Ми розширюємо виробництво і водночас – ми зменшуємо вплив на довкілля. Так, очисне обладнання на нашому заводі у Шостці настільки досконале, що з усіх викидів фармацевтичного (!) виробництва 99% – когеля. Тобто сучасні очисні споруди не пропускають шкідливі речовини ні в повітря, ні у воду.

Світогляд Компанії

Можна стверджувати, що АТ «Фармак» формує особливу корпоративну культуру. Ви можете навдогад спитати будь-кого зі співробітників, заради чого він працює. Напевне його відповідь буде – заради здоров'я. Це найвища мета людини.

Працівники Компанії також долучаються до соціальних, благодійних та екологічних акцій – щорічні традиційні прибирання парків та скверів, донорство крові, волонтерство, благодійна допомога та збір коштів, участь у «зеленому офісі». Велика увага приділяється пропаганді здорового способу життя. Три роки поспіль у місті Шостка проходить забіг «Біг для здоров'я», організатором якого є «Фармак». Загалом у 2019 році майже 200 працівників Компанії взяли участь у шести всеукраїнських заходах на різні дистанції.

СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ «ФАРМАК»

Принципи сталого розвитку впроваджені в усі сфери діяльності АТ «Фармак»

1

Забезпечення людей сучасними якісними та доступними лікарськими засобами

2

Нарощення виробництва та одночасне зменшення до нуля впливу на навколишнє середовище

3

Підвищення екологічної свідомості населення – Екопроекти

4

Здоровий спосіб життя – залучення працівників «Фармак», мешканців центра та жителів регіонів до здорових ініціатив

5

Створення умов для розвитку наукового потенціалу України

6

Підтримка вітчизняної медицини та сприяння підвищенню кваліфікації лікарів

7

Корпоративне волонтерство: залучення 70 % працівників

ГЛОБАЛЬНИЙ ДОГОВІР ООН

Міцне здоров'я.

АТ «Фармак» – лідер фармацевтичного ринку України, експортує продукцію у 28 країн світу та має ліки у всіх терапевтичних групах. Місія Компанії відповідає цілі № 3 – робити доступним лікування сучасними та ефективними лікарськими засобами.

- Впроваджено у виробництво 20 нових продуктів
- Розроблено та передано на клінічні дослідження і реєстрацію 16 нових лікарських препаратів
- Створено DMF для трьох активних субстанцій
- Розширено присутність у терапевтичних групах

Якісна освіта.

АТ «Фармак» дбає про навчання співробітників. Це програми стажування, навчання, розвитку менеджерів: «Школа молодого керівника», «Школа розвитку менеджерів», «Школа лідерства».

- Компанія реалізує освітні проекти для молоді та співпрацює зі школами та 7 ВНЗ. Проекти: «Екошкола», «Школа молодого науковця», Farmak_Lab тощо. Студенти регулярно проходять практику.
- АТ «Фармак» реалізує проект «Рівень» для українських медиків.

Чиста вода та належні санітарні умови.

«Фармак» нарощує виробництво та стежить за екологічними показниками.

- Шкідливі речовини в ході виробництва не потрапляють у воду завдяки багатоступеневому очищенню. У 2019 році здійснено реконструкцію очисних споруд підприємства. Застосування флокулянтів дозволяє прискорити процес відстоювання вод, поліпшити процедуру очищення, суттєво знизити концентрації забруднюючих речовин у стоках.
- Персонал забезпечено спецодягом, спецвзуттям та засобами індивідуального захисту. Дотримуються санітарно-побутові умови, проводяться навчання з охорони праці.

Відновлювана енергія.

Енергоефективність зашита в діяльності АТ «Фармак». За 2019 рік знизили споживання електроенергії на 9,69% на кожну гривню випущеної продукції.

- Встановили утилізатор тепла у котельні.
- Використовується енергія конденсату для підігріву технологічної води.
- Рухаємось у бік використання сонячної енергії та енергії холоду.

Гідна праця та економічне зростання.

«Фармак» отримав визнання як один із найбільших платників податків у галузі та один із найкращих роботодавців країни.

- Компанія веде прозорий бізнес, завдяки чому поповнюються загальнодержавний та місцеві бюджети.
- У АТ «Фармак» діє та щорічно переглядається колективний договір. Працівники отримують конкурентну заробітну плату, що зросла на 14% у 2019 році.

Боротьба зі зміною клімату.

Компанія вживає невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками.

- АТ «Фармак», розширюючи виробництво, водночас знижує негативний вплив на навколишнє середовище. Викиди в атмосферу зменшилися на 12,42% порівняно з 2018 роком по м. Києву та на 22,99% по ДзВ АФІ в м. Шостці.
- На постійній основі в АТ «Фармак» діє проект «Зелений офіс»

Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям.

АТ «Фармак» втілює сучасні рішення, що покращують життя людей.

- Створено виробництво АФІ на базі індустріального парку у м. Шостка.
- Кількість співробітників збільшилась з приблизно 2500 осіб у 2018 році до 2733 у 2019.
- Інвестиції в розвиток наукового потенціалу становлять 15 млн доларів на рік.

Збереження екосистем суші.

У своїй діяльності АТ «Фармак» дотримується українських та європейських норм екологічного законодавства.

- Розвитку міст сприяють корпоративні волонтерські проекти Компанії «Чисте місто» і «Зелене місто» в Києві та в Шостці.
- Всеукраїнський проект «Екошкола» у 2019 році залучив до нього 10 шкіл Києва та 9 шкіл Шостки. Для школярів розробили навчально-методичний посібник з актуальними питаннями, з якими стикається сьогодні світ.

Відповідальне споживання.

АТ «Фармак» пропагує раціональне та ощадливе ставлення до енергетичних ресурсів та використовує раціональні моделі споживання і виробництва.

- Споживання енергетичних ресурсів на одиницю випущеної продукції у 2019 році знизено на 3%.
- Споживання газу зменшилося на 22,74% на гривню випущеної продукції.

Партнерство заради стійкого розвитку.

- АТ «Фармак», будучи членом Мережі Глобального договору ООН, зміцнює засоби здійснення й активізує роботу в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку та прагне бути прикладом соціально відповідального бізнесу.

Ми робимо доступним лікування сучасними ефективними лікарськими засобами, допомагаючи людині бути здоровою та щасливою.

МІСІЯ ТА ЦІННОСТІ АТ «ФАРМАК»

АТ «Фармак» – українська фармацевтична Компанія, лідер ринку з європейськими стандартами якості.

БАЧЕННЯ

АТ «Фармак» – успішна міжнародна фармацевтична Компанія, лідер фармацевтичної галузі в Україні з постійно зростаючою часткою ринку, яка має сталу репутацію відповідального бізнесу та надійного партнера. Більша частина прибутку АТ «Фармак» щорічно реінвестується в зростання та розвиток Компанії, що дає змогу розширювати бізнес із європейськими стандартами якості в Україні та зміцнювати позиції на міжнародній арені.

ЦІННОСТІ

ЗРОСТАННЯ.

Розвиток людини всередині Компанії та Компанії у масштабах України й усього світу

ЗАЛУЧЕНІСТЬ.

Сприйняття співробітниками себе частиною Компанії та прагнення виконувати роботу якнайкраще, допомагаючи підприємству в реалізації Місії

ЯКІСТЬ.

Забезпечення найвищих стандартів і вимог як до продукції, так і до роботи кожного в Компанії й колективу в цілому

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ.

Висока кваліфікація кожного співробітника та Компанії в цілому, як основа успіху і гарантія якості

ІННОВАЦІЙНІСТЬ.

Застосування передових практик у виробництві та управлінні, пошук вирішення завдань інноваційним способом

АТ «Фармак» – лідер фармацевтичної галузі України в розробці, виробництві та постачанні якісних, ефективних і безпечних лікарських засобів, медичних виробів і дієтичних добавок.

Найвище керівництво АТ «Фармак», усвідомлюючи свою відповідальність за діяльність, продукцію та послуги Компанії та їхній вплив на споживачів, замовників, співробітників Компанії та інші зацікавлені сторони; а також на довкілля та використання енергоресурсів, бере на себе зобов'язання, які є основою для встановлення цілей у всіх напрямках інтегрованої системи управління бізнесом:

- задовольняти законодавчі, регуляторні та нормативні вимоги, застосовні до всіх сфер діяльності, продукції та послуг Компанії;
- задовольняти потреби та очікування споживачів, замовників, персоналу Компанії та інших зацікавлених сторін;
- забезпечувати постійне поліпшення інтегрованої системи управління бізнесом, використовуючи чіткі показники результативності та ефективності;
- впроваджувати інновації у всі сфери діяльності;

ПОЛІТИКА АТ «ФАРМАК» щодо якості та безпечності, фармаконагляду, енергоменеджменту, охорони праці та захисту довкілля.

Запорукою успіху та визнання Компанії на національному та міжнародному рівнях є впровадження, підтримка та постійне поліпшення інтегрованої системи управління бізнесом на засадах належних практик фармацевтичної діяльності (GxP), міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 13485, ISO 14001, ISO 22000, ISO 45001, ISO 50001, чинних нормативно-правових документів, застосовних до діяльності Компанії та Цілей Глобального договору ООН.

- застосовувати ризик-орієнтований підхід до всіх систем, процесів, продуктів і послуг Компанії;
 - забезпечувати проведення безперервного процесу оцінки інформації про безпеку застосування (співвідношення користь/ризик) усіх лікарських засобів і медичних виробів АТ «Фармак» протягом всього їх життєвого циклу;
 - забезпечувати простежуваність та цілісність даних шляхом застосування сучасних інформаційних технологій;
 - підтримувати чіткі й прозорі процеси зовнішнього та внутрішнього інформування;
 - забезпечувати необхідну компетентність, обізнаність та залученість персоналу на всіх рівнях Компанії;
 - забезпечувати наявність ресурсів, необхідних для підтримки та розвитку бізнесу;
 - впроваджувати заходи щодо запобігання забрудненню та зменшення негативного впливу на довкілля, поширювати та розвивати екологічну відповідальність та свідоме споживання природних ресурсів;
 - створювати безпечні умови праці, усувати небезпеки та знижувати ризики для здоров'я та життя людини, запобігати виникненню інцидентів, нещасних випадків та професійних захворювань;
 - постійно поліпшувати енергетичні характеристики, вдосконалюючи технологічні процеси, запроваджуючи енергоефективні технології та використовуючи енергоефективне устаткування.
- Розуміння, підтримання та виконання Політики усім персоналом дозволить забезпечити сталий розвиток Компанії, репутацію відповідального бізнесу та надійного партнера заради головної мети – здоров'я людини.

МІЦНЕ ЗДОРОВ'Я – НАША НАЙГОЛОВНІША МЕТА

Лікарські засоби АТ «Фармак» повинні бути доступними кожному пацієнту України – це стійке переконання Компанії.

Основну частину продукції АТ «Фармак» становлять лікарські засоби власного виробництва. Також Компанія має у своєму асортименті біологічно активні добавки, виробі медичного призначення та надає послуги з контрактного виробництва лікарських засобів для вітчизняних та іноземних партнерів. Основні напрями діяльності АТ «Фармак» фокусуються на розробці, виробництві та продажу рецептурних і безрецептурних лікарських засобів широкого переліку, зокрема, генеричних лікарських препаратів та препаратів добре

вивченого медичного застосування, продажі яких становлять 90,5% від загальних продажів підприємства за 2019 рік.

АТ «Фармак» відіграє важливу роль у державних програмах профілактики та лікування діабету та артеріальної гіпертензії, що реалізуються в Україні. Компанія бере участь у програмі «Доступні ліки» з моменту її старту 2017 року. Із 23 молекул, що присутні в програмі, 8 молекул постачає АТ «Фармак».

Тетяна ЧЕРЕВИЧНА,
керівник виробничого
департаменту
АТ «Фармак»

Сьогодні, як ніколи раніше, конкурентоспроможність виробництва визначається використанням ключових цифрових управлінських систем та інноваційних технологій планування, організації і контролю.

Продуктовий портфель АТ «Фармак» покриває широкий перелік терапевтичних груп, але Компанія фокусується на шести основних групах лікарських засобів, а саме:

• Засоби, що впливають на травну систему та метаболізм

• Засоби, що діють на нервову систему

• Засоби, що впливають на опорно-руховий апарат

• Засоби, що впливають на серцево-судинну систему

• Засоби, що діють на респіраторну систему

• Засоби, що впливають на кровотворення та кров

АТ «Фармак» має декілька спеціалізованих портфелів, таких як офтальмологічний портфель, контрастні засоби, та проводить випуск фармацевтичної продукції за контрактом для своїх партнерів і для ринку України, і на експорт.

У 2019 році АТ «Фармак» закріпив лідерство на фармацевтичному ринку України, утримуючи позицію №1 у продажах 10 років поспіль*

401
номенклатурна позиція
у прайс-лісті

177
МНН (міжнародна
непатентована назва)

Саме таким є продуктовий портфель АТ «Фармак» на кінець 2019 року. Упродовж 2012–2019 рр. АТ «Фармак» є одним з найактивніших локальних фармацевтичних виробників на українському ринку в розробці, реєстрації та виведенні на ринок нових продуктів, з огляду на кількість нових унікальних товарних позицій, виведених на ринок України.

20
продуктів щороку

виводить Компанія на ринок – і це складнокомпонентні, сучасні лікарські препарати, які необхідні мільйонам жителів, як у нашій країні, так і за її межами.

20 нових продуктів
було впроваджено
у виробництво

16 нових лікарських препаратів розроблено
та передано на клінічні дослідження
і реєстрацію

3 створено DMF
для трьох активних
субстанцій.

~110 лікарських
засобів – наразі
у розробці

Тож темпи інноваційного розвитку Компанії залишаються незмінними!

За 2019 рік:

Виробництво (млн шт.):

2410
Таблетки

200
Драже

190
Капсули

160
АФІ

140
Скляні
флакони

115
Ампули

66
Пластикові
флакони

55
Саше

30
МЖК

12
Шприци

7
Туби

5
Супозиторії

ІНВЕСТИЦІЇ У ЗДОРОВ'Я НИНІШНЬОГО ТА МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

Сталий розвиток і дотримання цілей неможливі без інвестицій та підтримки науки.

Здобутки 2019 року

Компанія спрямовує кошти на розширення виробництва та модернізацію науково-дослідних лабораторій, що сприятиме розвитку інновацій, впровадженню найкращої галузевої практики та стимулюванню конкуренції серед вітчизняних фармацевтичних виробників.

- У 2019 році стартував проект нового виробництва рідких лікарських засобів, що збільшить потужність виробництва та створить нові робочі місця.
- Проведено модернізацію виробничих цехів. Придбано та встановлено сучасне технологічне та допоміжне обладнання, прилади тощо.
- На фінальній стадії знаходиться проект з виробництва твердих лікарських засобів і вже виконано низку випробувань та дообладнань.
- Проведено модернізацію лабораторій з контролю якості, лабораторій з розробки, лабораторій з біотехнологій та трансферу технологій. Лабораторії було дооснащено новим сучасним лабораторним обладнанням з метою приведення їх у відповідність до вимог FDA.
- Переплановано приміщення лабораторій, модернізовано електромережі, системи вентиляції та кондиціонування повітря, системи водопостачання, встановле-

но сучасні лабораторні меблі та обладнання і прилади, створено профільні лабораторії хроматографічного аналізу. Суттєві інвестиції в модернізацію лабораторій зумовлені значними планами Компанії щодо розробки нових лікарських препаратів.

- Створено, обладнано та введено в експлуатацію нову дільницю з виробництва супозиторіїв.
- Активно проводиться реконструкція інженерно-технічної інфраструктури. Одним з таких об'єктів у 2019 році стала компресорна, куди придбали та провели монтаж нового повітряного компресора та абсорбційного осушувача, проведено пусконаладжувальні роботи введення в експлуатацію.
- Другим великим об'єктом модернізації інженерно-технічної інфраструктури став усереднювач хімічних стоків, для якого у 2019 році виконано демонтаж наявних резервуарів, земляні роботи та влаштовано шпунтове кріплення.
- Розпочато реконструкцію наявних споруд для будівництва нового офісно-лабораторного корпусу із вбудованим паркінгом. У рамках цього проекту виконано проектування та комплекс підготовчих робіт, у тому числі, демонтаж наявних об'єктів, перенесення інженерних комунікацій.

Розвиток інновацій у цифрах

95 %
прибутку щорічно
реінвестується у розвиток

На **35 %**
дало змогу збільшити обсяг
виготовленої продукції розширення
виробництва за останні 5 років

714

млн грн
становили Капітальні інвестиції
АТ «Фармак» у 2019 році

15

млн євро
на п'ятирічний термін надав
АТ «Фармак» ЄБРР

72

млн євро
залучила Компанія у ЄБРР
загалом з 2006 року

3,4

млрд грн
було вкладено в науково-технічний комплекс,
виробниче обладнання, дослідницьку
діяльність за останні 5 років

30

млн доларів США
щорічно становлять інвестиції
у розробку та дослідження

150 науковців,
з яких 40 кандидатів наук
і 5 докторів наук, працюють
у АТ «Фармак»

Понад **500** тис. євро
отримав АТ «Фармак», вигравши два
гранти від європейського проекту
фундаментальних досліджень, у рамках
участі в програмі «Горизонт-2020»

За версією журналу
TOP 100
АТ «Фармак» очолив
рейтинг «Інноваційних
лідерів галузі»
у 2019 році

Михайло ВАНАТ,
директор з маркетингу

Основна місія АТ «Фармак» – робити доступним лікування сучасними й ефективними лікарськими препаратами. Ми залишаємося доступними для споживача як у нашій країні, так і за її межами.

МИ ДЛЯ ВСІХ, ХТО ПОТРЕБУЄ ЯКІСНИХ ЛІКІВ

АТ «Фармак» – український виробник лікарських засобів європейського рівня, який посідає лідерську позицію на вітчизняному фармринку та є одним із провідних українських експортерів.

В Україні Компанія є лідером фармацевтичного ринку з часткою 5,9%. Українська фарма стає з кожним роком дедалі помітнішою й у світі. Внесок у це зробив і АТ «Фармак» – у 2019 році його ліки купували у 28 країнах. Завдання маркетингологів – дізнаватися потреби в необхідних лікарських препаратах та якісно доносити до лікарів інформацію про продуктивні новинки та їхні переваги.

Надійне внутрішнє партнерство

Для дистрибуції лікарських засобів на фармацевтичному ринку в основному використовуються непрямі канали. Найбільш поширеним каналом продажів є виробник–дистриб'ютор–аптека–споживач. У середньому каналами одного дистриб'ютора покривається до 70–80% загальної кількості аптечних мереж і 60–80% лікувальних закладів. Для збільшення ринкового покриття виробник іноді продає свій товар безпосередньо і аптечним мережам, і лікувальним установам самостійно (у різних виробників питома вага таких продажів може коливатися в межах 2–20%).

Поставки за тендерами здійснюються через дистриб'юторів, які спеціалізуються на тендерних продажах, або, в разі великих закупівель, безпосередньо від виробника. У рамках реалізації стратегії дистрибуції АТ «Фармак» розвиває традиційні канали в роздрібному та госпітальному сегментах. Для співпраці обираються найбільші дистриб'ютори на ринку.

На зовнішніх ринках

АТ «Фармак» має власні представництва в Казахстані, Узбекистані, Білорусі та Киргизії і маркетингову компанію NordFarm у Польщі. Крім експортних ринків СНД, важливими ринками присутності є ринки Європи, зокрема, Польщі, Німеччини. Збільшуються обсяги продажів на ринки інших країн – Іраку, Австралії. З 2019 року АТ «Фармак» освоє нові ринки збуту – почалися продажі на ринки Великої Британії, Боснії-Герцеговини та Таїланду.

Основними експортними ринками АТ «Фармак» за підсумками 2019 року були Узбекистан, Казахстан та Ірак. Сумарна частка продажів у зазначені країни становить 60% від загального обсягу експортних продажів.

ТОП 5 країн експорту у 2019 році

Країна	%
Узбекистан	37,1
Казахстан	11,4
Ірак	11,1
Білорусь	7,5
Киргизстан	4,8

Ольга ОЛЕКСІЙЧУК,
директор з якості
АТ «Фармак»

Ми побудували європейську систему якості в українській компанії.

НА СТОРОЖІ ЯКОСТІ

Дотримання найвищих стандартів якості – це основа світогляду кожного фармацевця та Компанії загалом.

На підприємстві функціонує інтегрована система менеджменту якості та приділяється значна увага контролю якості на всіх стадіях випуску продукції. Ця система постійно вдосконалюється. АТ «Фармак» впровадило всеохоплюючу інтегровану систему управління бізнесом

на засадах належних практик фармацевтичної діяльності (GxP), міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 13485, ISO 14001, ISO 22000, ISO 45001, ISO 50001, чинних нормативно-правових документів, застосовних до діяльності Компанії та Цілей Глобального договору ООН.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Ключова відповідальність за якість у Компанії покладена на **Службу директора з якості** та передбачає забезпечення регуляторної відповідності всіх систем якості, незалежний контроль на всіх етапах виробництва та випуск готової продукції Уповноваженою особою.

Департамент управління якістю забезпечує функціонування, постійне вдосконалення та розвиток Фармацевтичної системи якості та Системи менеджменту якості задля забезпечення їх регуляторної відповідності поточним GxP-практикам (GMP, GDP, GSP, GEP та інші) і вимогам ISO (ISO 9001, ISO 13485, ISO 22000 та інші).

Департамент контролю якості забезпечує контроль вхідної сировини та матеріалів, проміжної

продукції і готового продукту задля підтвердження якості для використання у виробництві та випуску на ринок. Водночас підрозділ проводить моніторинг чистих середовищ, контроль валідаційних проб та зразків вивчення стабільності для забезпечення регуляторних вимог.

Головне завдання **відділу сертифікації та випуску продукції** – забезпечення та гарантування випуску на ринок безпечних, ефективних та якісних лікарських препаратів.

Відділ якості АФІ забезпечує функціонування та постійне поліпшення процесів фармацевтичної системи якості (ФСЯ), а також контроль якості сировини, матеріалів, проміжної та готової продукції на виробництві АФІ в м. Шостка.

«Фармак» переконаний: виготовлення якісних лікарських препаратів – це заслуга кожного без винятку фармацевця.

249

осіб працюють у Службі директора з якості

40

фахівців працюють у департаменті управління якістю

172

працівника налічує департамент контролю якості

17

людей, серед них три уповноважених особи, які мають високу кваліфікацію, працюють у відділі сертифікації та випуску продукції

19

співробітників налічує відділ якості АФІ

персонал Служби якості регулярно проходить навчання з питань якості як в Україні так і за кордоном

12

аудиторів мають сертифікати ECA

2

з них 2 сертифіковані також відповідно до вимог APIC (Active Pharmaceutical Ingredients Committee)

за 5 років

75

інспекцій та аудитів

з боку регуляторних органів (Україна, Хорватія, Польща, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Лівія) та компаній-партнерів з Великої Британії, Швейцарії, Німеччини, Польщі, Словаччини, Чехії, Латвії, Литви, Ізраїлю, Грузії

Якість – фундамент усіх процесів

Система якості функціонує відповідно до вимог належних практик фармацевтичної діяльності та стандартів ISO, що постійно підтверджується державними та європейськими сертифікатами GMP:

● України ● Хорватії ● Польщі

та міжнародними сертифікатами ISO:
ISO 9001; ISO 13485; ISO 14000; ISO 22000;
ISO 45001; ISO 50001

Ліцензії та сертифікати АТ «Фармак»

100%

дільниць ГЛЗ сертифіковано по GMP UA

74%

дільниць ГЛЗ сертифіковано по EU GMP

90%

ГЛЗ виготовляються на сертифікованих GMP EU дільницях

14

дільниць мають EU GMP сертифікат

● 13 дільниць
● 2 дільниці

у 2019 році пройдено:

EU GMP ресертифікацію Головним інспектором Польщі для двох дільниць, додатково отримано сертифікат на складську дільницю № 4

UA GMP ресертифікацію РО України 20 дільниць (майданчик у Києві – березень 2019, у Шостці – вересень 2019)

ВІД ВИБОРУ ПОСТАЧАЛЬНИКА І ДО РЕАЛІЗАЦІЇ

На кожному з етапів Компанія здійснює ретельний контроль – заради впевненості в якості продукції та оптимізації витрат ресурсів.

АТ «Фармак» використовує у виробництві готової продукції такі види сировини та матеріалів: субстанції, допоміжні речовини, пакувальні матеріали.

Закупівля субстанцій є стратегічно важливою для підприємства, оскільки вартість субстанцій має прямий вплив на собівартість готової продукції. АТ «Фармак» купує субстанції та іншу сировину і матеріали у різноманітних зовнішніх суб'єктів господарювання, включаючи виробників, ліцензіатів та трейдерів. Певні види сировини та матеріалів на території України не виробляються

із забезпеченням необхідного рівня якості, або виробляються у недостатній кількості. Тому АТ «Фармак» імпортує майже 63 % від загальної потреби сировини та матеріалів для виробництва фармацевтичних препаратів з низки країн, серед яких Німеччина, Китай, США, Індія, шляхом укладання прямих контрактів або контрактів з дистриб'юторами. Основними постачальниками субстанцій та пакувальних матеріалів для виробництва лікарських препаратів є такі компанії: Eli Lilly, Aptar Radolfzell GmbH, Becton Dickinson France S.A.S., TOB «Система-Інвест», ТОВ «Полімед».

Закупівля: аналітичний підхід

Аби не допустити перебоїв у постачанні сировини, спеціалісти розробляють ефективні механізми:

- **Завчасно роблять замовлення**, намагаються отримати відповідне підтвердження, аби не було відмови;
- **Шукають альтернативних виробників** та вносять їх у реєстраційні документи, коли є тільки один постачальник;

● **Спрощують систему власного контролю**, якщо під час 2–3 аудитів не було критичних зауважень до виробника й у нього наявні необхідні сертифікати якості. Так вдається скоротити час у процесі закупівлі.

За

10

показниками – щонайменше! – здійснюється оцінка Компанією кожного виду сировини.

Спеціалісти АТ «Фармак» проводять регулярні аудити виробників АФІ, допоміжних речовин, упаковок та загалом усіх аутсорсингових компаній, причетних до виробництва або контролю, для того щоб переконатися, що постачальники забезпечують належний рівень якості.

Департамент транспортної логістики гарантує вчасну доставку

У перевезеннях сировини, матеріалів та готової продукції в Україні та за кордоном використовують авто-, авіа-, залізничний та морський транспорт. Транспортування в межах України здійснюється власними автомобілями, а за кордоном залучають аутсорсингові компанії.

- 🕒 **Один раз на три роки** кожний автомобіль проходить валідацію.
- 🌡️ **У кожному авто** датчики фіксують необхідний рівень температури.
- 🌡️ **Автомобілі з двома зонами** температурного режиму дозволяють одночасно доставляти різні вироби.
- 🎯 **GPS-моніторинг** усього транспорту – триває втілення проекту.
- 📍 **Маршрути планують** так, щоб у зворотному напрямку також здійснювалися перевезення – це дає можливість берегти ресурси і кошти.

Департамент складської логістики: знати все про кожен продукт

Для кожного виду продукції забезпечено відповідні умови зберігання. На дільниці № 1 зберігають АФІ і допоміжну сировину; на дільниці № 2 – специфічну сировину: луги, кислоти, легкозаймисті речовини; № 3 – матеріали та готову продукцію.

Автоматичний контроль мікрокліматичних параметрів та оснащення складських приміщень системами вентиляції та кондиціонування забезпечує дотримання необхідних умов зберігання.

Програма обліку та управління складськими комплексами допомагає у виконанні складських задач та забезпечує фіксацію та прозорість складських процесів.

Митна служба, митний відділ: прагнемо, щоб кордони були для нас відкритими

АТ «Фармак» експортує продукцію у 28 країн світу та імпортує сировину і продукцію in bulk, тож виконання норм митного законодавства, вчасне оформлення документів та дотримання процедур – під жорстким контролем.

Електронне декларування – АТ «Фармак» був однією з перших компаній, що перейшли на таку прозору форму звітності.

22 841

кв. м – площа складських приміщень

Ємність складів –

31 794

палетомісць

ЛЮДИ – ОСНОВНА ЦІННІСТЬ КОМПАНІЇ

Основні напрями роботи з персоналом базуються на таких принципах, як прозорість, послідовність та комплексність методів роботи, дотримання справедливості, соціальної відповідальності та вимог трудового законодавства.

Компанія залучає висококваліфікованих співробітників, постійно підвищує їх професійні компетенції та створює привабливі умови праці для конкурентоспроможності й сталого розвитку Компанії, що забезпечується шляхом:

- пошуку та добору співробітників згідно з планом чисельності. Пошук кандидатів відбувається за профілем посад, в яких наведено основні критерії пошуку (основні задачі, компетенції, соціальні гарантії, компенсаційний пакет, графік роботи тощо);
- залучення до роботи в Компанії кращих випускників вищих навчальних закладів, які зарекомендували себе під час проходження виробничих практик;
- проведення адаптаційних заходів для створення сприятливих умов для організаційної та соціально-психологічної адаптації та прискорення процесу освоєння працівником функціональних обов'язків;
- проведення оцінки за корпоративними та управлінськими компетенціями;
- постановки цілей та оцінки їх виконання (KPI);
- розвитку управлінських компетенцій менеджерів Компанії;

- виявлення талентів та створення умов для професійного і кар'єрного розвитку персоналу;
- формування кадрового резерву та забезпечення відповідної підготовки для виконання функцій на новій посаді в майбутньому;
- постійного навчання персоналу та підтримки необхідної кваліфікації в умовах бізнес-середовища, яке швидко змінюється;
- залучення у навчальні процеси внутрішніх експертів для розвитку системи внутрішнього тренерства та розвитку персоналу за допомогою програми розвитку «SOFT SKILLS TRAINING FARMAK»;
- розвитку культури наставництва та обміну знаннями серед співробітників;
- розширення програм мотивації на підставі результатів дослідження щодо залученості та задоволеності персоналу;
- опитування стану корпоративної культури і залученості eNPS. Опитування допомогло визначити пріоритетні напрями для підвищення ефективності діяльності та поліпшення мотиваційного клімату Компанії.

**Вікторія
КОНДРАШИНА,**
директор з персоналу
АТ «Фармак»

«Фармак» є лідером ринку саме завдяки потенціалу кожного, хто працює у нас. Компанія – це наші люди!

Благородна праця. Професійний підхід. Гідна винагорода.

2733

осіб (середньооблікова) – кількість працівників АТ «Фармак» станом на 31.12.2019 р. Збільшення штату відбувається завдяки розширенню територій збуту і покриттю нових ринків, впровадженню випуску сучасних лікарських препаратів, у тому числі зі складною технологією виготовлення і т.д.

7%

становить плинність кадрів у Компанії (тоді як у галузі цей показник сягає 13 %)

8

років – середній стаж роботи в АТ «Фармак»

39

років – середній вік працівників АТ «Фармак»

На **14 %** зросла середня заробітна плата за 2019 рік. Сьогодні ми конкуруємо з європейськими компаніями за рівнем заробітної плати у співвідношенні із середнім чеком проживання в тій чи іншій країні

2018 2019

2014 2019

у **2,5** рази зросла заробітна плата за останні 5 років

Оплата праці

Заробітна плата працівників складається з основної (постійної), додаткової (змінної), бонусної на основі виконання KPI та інших заохочувальних компенсаційних виплат. При цьому враховуються такі принципи:

Зовнішня і внутрішня справедливість в оплаті праці – основна заробітна плата встановлюється на основі грейдів за системою Хея.

Відповідність винагороди витраченим зусиллям – додаткова (змінна) заробітна плата передбачає доплати та надбавки до окладу/тарифної ставки відповідно до законодавства та Колективного договору.

Заохочення – система матеріального стимулювання співробітників передбачає виплату певних видів премій працівникам за збільшення ефективності діяльності на підставі отриманих показників ефективності за результатами оцінки.

БЕЗПЕКА СПІВРОБІТНИКІВ. ГАРАНТІЯ ГІДНИХ УМОВ ПРАЦІ

В АТ «Фармак» докладають усіх можливих зусиль, аби покращити умови роботи працівників, – від впровадження прогресивних технологій до забезпечення індивідуальними засобами захисту.

Основними завданнями у сфері безпеки та гігієни праці є:

- створення безпечних умов праці, збереження життя, здоров'я і працездатності людини;
- формування у працівників підприємства сталого мотиваційного механізму безпечної поведінки на виробництві;
- розвиток навичок передбачувати та попереджувати виникнення інцидентів на виробництві.

Для виконання цих завдань на підприємстві впроваджена та діє сертифікована Система управління безпекою та гігієною праці АТ «Фармак», яка відповідає вимогам ДСТУ OHSAS 18001:2010. Органом сертифікації ДП «Укрметрестандарт» проведено наглядний аудит Системи управління безпекою і гігієною праці на відповідність вимогам ДСТУ OHSAS 18001:2010. За результатами аудиту невідповідностей не виявлено. Отриманий сертифікат UA.O.020–19, зареєстрований у Реєстрі Органу сертифікації 26.11.2019 року, який засвідчує відповідність СУБтаГП зазначеному стандарту.

Протягом 2019 року виконали низку організаційно-технічних заходів щодо поліпшення умов праці та побуту працівників підприємства, підвищення рівня безпеки праці, пожежної безпеки, виробничої санітарії.

- Усіх працівників підприємства забезпечено спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту.
- Організовано та проведено періодичні навчання з охорони праці за різними напрямками для керівників і спеціалістів, а також здійснено спеціальне навчання робітників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Випадків допуску персоналу до керування або виконання робіт підвищеної небезпеки без проведення навчання, інструктажів та перевірки знань з питань охорони праці не зафіксовано.

- Працівників підприємства забезпечено санітарно-побутовими умовами, які відповідають встановленим нормам.

- Протягом 2019 року нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, аварій 1 та 2 категорій не зафіксовано, аварійних ситуацій, пов'язаних з використанням небезпечних речовин, не виникало.

- Виконано низку організаційно-технічних заходів щодо поліпшення умов праці та побуту працівників підприємства, підвищення рівня безпеки праці, виробничої санітарії.

З метою створення безпечних умов праці на робочих місцях періодично проводиться:

атестація робочих місць за умовами праці, здійснюється аналіз та плануються роботи з приведення робочих місць у відповідність до встановлених норм;

скорочення відсотка ручної праці шляхом механізації вантажно-розвантажувальних робіт, транспортування допоміжних матеріалів, задіяних під час виробництва;

зниження рівня шуму на виробництвах;

контроль за станом виробничого середовища на виробництві (вміст шкідливих речовин у повітрі робочої зони, шум, мікроклімат, освітлення тощо).

3 рівні контролю

На підприємстві впроваджено та успішно діє триступеневий контроль з охорони праці.

1

Контроль на рівні бригадира, майстра та начальника зміни. Перед початком зміни вони мають впевнитися в тому, чи відповідають умови праці встановленим нормам: безпечний стан обладнання, працездатність систем вентиляції, належний стан виробничих приміщень.

2

Контроль щотижня здійснюється на рівні керівництва цеху.

3

Контроль відбувається на рівні керівництва підприємства. Під керівництвом виконавчого директора сформована комісія, до якої входять спеціалісти відділу з охорони праці, фахівці технічних служб, таких як відділу капітального будівництва, відділу головного механіка та відділу головного енергетика. Така комісія щомісяця здійснює комплексні перевірки стану охорони праці, виробничої санітарії та пожежної безпеки в основних, допоміжних цехах, лабораторіях на підприємстві згідно із затвердженим графіком.

ВСЕБІЧНА ПІДТРИМКА

Дбаючи про дотримання прав людини та забезпечення належних умов життя, АТ «Фармак» створив комплексну систему соціального захисту.

В АТ «Фармак» щороку укладається Колективний договір. Це документ, який складено згідно з чинним законодавством та Галузевою угодою на 2017–2020 роки між Міністерством охорони здоров'я України, Об'єднанням організацій роботодавців медичної та мікробіологічної промисловості України та Центральною Радою профспілки працівників хімічних та нафтохімічних галузей промис-

ловості України, на основі зобов'язань і спільних домовленостей, які гарантують захист прав та інтересів працівників підприємства, їх матеріальне благополуччя, при ефективному управлінні підприємством і виконанні працівниками виробничих завдань та своїх посадових обов'язків.

Колективний договір укладається з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин та узгодження інтересів працівників і роботодавця. Предметом Колективного договору є додаткові, порівняно із законодавством, положення про умови праці та її оплати, удосконалення виробничої і творчої діяльності працівників, зміцнення трудової дисципліни, гарантії та пільги.

АТ «Фармак» гарантує реалізацію працівникам прав у сфері соціально-трудових відносин. Вони можуть мати як нематеріальний (збереження робочого місця, посади, надання іншої роботи тощо), так і матеріальний (збереження середньої заробітної плати на період щорічної відпустки, відпустки у зв'язку з навчанням, службового відраджень, перебування у медичному закладі на обстеженні, оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві тощо) характер.

ПОДОЛАННЯ НЕРІВНОСТІ

4 % від кількості штатних працівників становить працевлаштування інвалідів – це відповідає вимогам законодавства.

Конкурентна та офіційна заробітна плата

Система преміювання на основі КПЕ

Медичне страхування та цілодобовий медичний пункт

Зручна затишна їдальня на території компанії

Новорічні подарунки для працівників компанії та їхніх дітей

Літні табори для дітей працівників компанії

Спортивні змагання для працівників компанії та членів родини

Екскурсії вихідного дня мальовничими та історичними куточками нашої країни

Зовнішнє корпоративне навчання, участь у конференціях та виставках

Програма «Кафетерій мотивацій» складається з трьох напрямів з частковою компенсацією:

розвиток (відвідування курсів або тренінгів)

відпочинок (база відпочинку «Смуглянка» на березі Чорного моря)

спорт (відвідування басейну або тренажерного залу)

ПОСТІЙНЕ ЗРОСТАННЯ

У АТ «Фармак» створено умови, де кожен може реалізувати свій професійний потенціал. Ми не залишаємо без уваги прагнення до розвитку і кар'єрного зростання та належним чином цінуємо у людях ініціативність, компетентність та відповідальність.

Навчання і розвиток

В АТ «Фармак» проводиться внутрішнє навчання за різними напрямками діяльності. Триває співпраця з найкращими європейськими компаніями, які проводять навчання і запроваджують кращі фармацевтичні практики. Також фахівці постійно відвідують зовнішні навчальні заходи – семінари, курси, конференції, тренінги, і в Україні, і за кордоном.

У Компанії велика увага приділяється постійному навчанню та розвитку співробітників, у тому числі через участь у проектах Компанії, наставництво та інші планові заходи.

Понад **80%** керівних посад за останні два роки було закрито власним резервом

Адаптація

У Компанії розроблено та впроваджено процес адаптації співробітників, мета якого допомогти максимально швидко адаптуватися до нового місця роботи та стати частиною команди. Кожному співробітнику на адаптаційний період ставляться цілі, за виконанням яких можна вважати, що адаптація завершилася.

За кожним співробітником у його перші робочі дні на новому місці закріплюється наставник, який допомагає адаптуватися в Компанії та пройти обов'язкове первинне навчання.

Навчання для менеджерів

Для реалізації системи розвитку менеджерів різних рівнів управління впроваджено модульні програми на основі Моделі управлінських компетенцій:

- **«Школа молодого керівника»** – створена для молодшої керівної ланки (Junior Management). Охоплює новоприйнятих та переведених молодих керівників: майстрів, начальників виробничих дільниць, виробництв, секторів, малих лабораторій.

- **«Школа розвитку менеджерів»** – спрямована на розвиток та навчання середньої керівної ланки (Middle Management). Зазвичай це начальники відділів та цехів.

- **«Школа лідерів»** – спрямована на розвиток персоналу, включеного до кадрового резерву на позиції директорів.

Трансформація корпоративної культури АТ «Фармак»

У межах цього проекту:

- проведено діагностику стану існуючої корпоративної культури
- обрано вектор розвитку оновленої корпоративної культури, яка будуватиметься на довірі, взаємоповазі та залученості та яка дозволить підвищити ефективність співробітників у досягненні власних цілей і цілей Компанії
- розроблена Дорожня Карта «Культура Фармак 2020+» та розпочато роботу по 5-ти напрямках розвитку культури

1100 працівників пройшли навчання у 2019 році

58 фахівців пройшли у 2019 році навчання в Чехії, Данії, Німеччині, Австрії та Іспанії

Понад **9000** видань налічує корпоративна бібліотека АТ «Фармак». Кожен співробітник Компанії може замовити будь-яку книгу, і підприємство її обов'язково придбає

- сформовано команду «Лідерів змін» з різних дирекцій, які залучені у процес роботи над культурою (20 осіб). За кожним з них закріплено свій напрям роботи з розвитку культури

- описано правила та інструменти надання керівником зворотного зв'язку, розпочато проведення воркшопів для менеджерів Компанії

- розроблено та узгоджено «Правила проведення ефективних зустрічей та нарад»

- описано правила комунікації та взаємодії на основі оновлених цінностей

- розпочато навчання «Формування ключових показників ефективності» (КРІ) для співробітників та керівників. Проведено навчання новоприйнятих та переведених керівників

- розроблено драфт кодексу корпоративної культури – Corporate Book

Більше, ніж професіоналізм

У межах програми Soft Skills Trainig Farmak було проведено воркшопи:

- **«Майстерня наставництва»**
- **«Фінанси для нефінансистів»**
- **«Профілактика емоційного вигорання»**
- **«Excel для бізнесу»**
- **«Якісний зворотний зв'язок»**
- **«Рекрутінг та онбординг для керівників»**
- Бізнес-гра **«Шлях на Захід»**

Забезпечення якісної освіти – одна із цілей, передбачених Глобальним договором ООН. В АТ «Фармак» переконані – підтримка студентів і молодих науковців є надзвичайно важливим внеском у майбутній розвиток.

ОСВІТА ДЛЯ МОЛОДІ

Школа молодого науковця

Проект, покликаний підтримати наукові амбіції молодих співробітників, стартував у Компанії 12 років тому. В його основу лягли наукові гуртки, майданчики, на яких відбувався обмін знаннями і досвідом між різними структурними підрозділами АТ «Фармак». З часом керівництво вирішило розширити коло однодумців та запросити до участі у дискусіях молодих науковців з профільних українських вишів. Так, уже 2013 року в стінах Компанії уперше відбулася науково-практична конференція «Наука і сучасне фармацевтичне виробництво».

Обговорення важливих питань

На конференціях, що стали регулярними, обговорювалися найактуальніші питання сьогодення: розробка лікарських засобів і біоподібних лікарських препаратів за стандартами ІСН, наукові дослідження нових фармацевтичних і біотехнологічних молекул, огляд змін у регуляції обігу лікарських засобів, проведення досліджень з біоеквівалентності та інша проблематика, пов'язана з фармацевтичним виробництвом, від контролю якості й до маркетингу та фінансів. Рік за роком нова платформа збирала дедалі більше учасників.

Розширення кордонів

Нині проект вийшов на міжнародний рівень. 21–22 листопада 2019 року в АТ «Фармак» відбулася VII щорічна конференція Школи молодих науковців, яку відвідали майже 100 гостей і працівників Компанії. Заслухали загалом 21 доповідь відомих іноземних науковців, молодих фахівців Компанії, а також аспірантів і студентів провідних вишів України. Було запрошено 13 іноземних

фахівців із США, Великої Британії, Австрії, Ірландії, Італії, Німеччини та Угорщини. Також долучились і студенти із НФаУ, НУХТ, КПІ ім. Ігоря Сікорського, НаУКМА, НАУ, НУ «Львівська політехніка», ДНУ ім. О. Гончара, КрНУ ім. М. Остроградського та КиМУ.

«Школа молодого науковця» – сучасна платформа для професійного розвитку та обміну досвідом, яка дає:

- Можливість презентувати свій науковий доробок.
- Зростання на науковій ниві.
- Шанс на професійну реалізацію.

Farmak_Lab – освітній проект для студентів та викладачів ВНЗ, у межах якого кращі експерти нашої Компанії висвітлюють актуальні теми фармацевтичної галузі. Це унікальна можливість дізнатися про сучасні досягнення фармацевтичної індустрії з перших вуст. У 2019 році проект відбувся вп'яте і щоразу набуває дедалі більше популярності серед студентів і викладачів вузів.

«Амбасадор». Суть програми у співпраці з прихильними до Компанії студентами з профільних ВНЗ, які мають залучати своїх товаришів до роботи у «Фармак». Проект сприяє залученню молодих талантів, популяризації HR бренда Компанії, налагодженню міцних зв'язків з вишами.

Співпраця з ВНЗ

11 практикантів було працевлаштовано

71 студент пройшов у 2019 році практику в АТ «Фармак» (із The Taft School, Wydział Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego, НАУ, КПІ ім. І. Сікорського, КНТЕУ, ПВНЗ «Міжнародний інститут бізнесу», КНУ ім. Т. Шевченка, НФаУ, НаУКМА)

69 студентів узяли участь в освітньому проекті #Farmak_Lab, де вони дізналися про сучасні досягнення фармгалузі: прослухали лекції, отримали від фахівців відповіді на запитання та відвідали виробничі майданчики АТ «Фармак»

5 ВНЗ, з якими АТ «Фармак» працює на постійній основі: НУХТ, КНУ ім. Т.С. Шевченка, КПІ ім. Сікорського, НФаУ, КНУТД

4 студентів-амбасадорів Компанії було обрано із чотирьох ВНЗ: НУХТ, НаУКМА, КНУ ім. Т. Шевченка, КПІ ім. І. Сікорського

14 екскурсій в АТ «Фармак», у яких взяв участь 191 студент (КНУТД, НУХТ, КПІ ім. І. Сікорського, НФаУ, НаУКМА, КрНУ ім. М. Остроградського, КиМУ, а також учасники олімпіади з біотехнологій

Спонсорство олімпіад, квітень 2019:

НФаУ – Всеукраїнська студентська олімпіада за спеціальністю «Фармація»

НУХТ – Всеукраїнська студентська олімпіада з біотехнології

«ЕКОШКОЛА»: ЗБЕРЕЖЕМО ПЛАНЕТУ РАЗОМ

Стратегічна місія

«Екошкола» – це проєкція сталого розвитку Компанії, що відповідає цілям Глобального договору ООН. Керівництво підприємства має чітке розуміння того, що соціально відповідальний бізнес не може стояти осторонь розв'язання важливих екологічних проблем. У Компанії переконані, що нинішні школярі мають бути екологічно освіченими, знати про загрози, що стоять перед людством, та вміти шукати ефективні шляхи їх розв'язання.

Старт «Екошколи»

Старт проєкту був у 2018 році у м. Шостка, де розташований Департамент з виробництва АФІ. До нього долучилися учні 7–11 класів усіх шкіл міста. Вже з перших днів школярі виявили неймовірну зацікавленість. До співпраці активно долучались і вчителі, які супроводжували дітей на лекціях та у реалізації проєктів. Через рік до «Екошколи» змогли приєднатися також учні київських шкіл.

За кілька місяців учні опанували програму, що складалася з 4 тематичних блоків: «Я і Природа», «Природа і Я», «Я і Енергія», «Проектний менеджмент». Вони

Дотримуючись цілей сталого розвитку, АТ «Фармак» робить внесок у протидію змінам клімату, створюючи еколого-освітні проєкти.

отримали багато актуальної інформації про екологічні проблеми сьогодення: вирубування лісів, зменшення запасів питної води, збільшення парникових газів. Значну увагу приділено розкриттю реальної екологічної ситуації в Україні та світі, а також імовірним прогнозам на найближчі 10 років. Дуже зацікавило слухачів питання енергоефективності та енергозбереження в освітніх закладах. Особливу увагу в «Екошколі» приділяють проектному менеджменту, оскільки сучасні школярі повинні не лише бачити проблему, а й вміти знаходити шляхи її розв'язання самостійно.

Заключний етап «Екошколи» – конкурс проєктів, кожен з яких оцінювала комісія, в яку входили представники «Фармак», діячі громадських екологічних організацій та педагоги. Так, з-поміж усіх проєктів у Шостці було обрано трьох переможців, які отримали гранти для їх реалізації у школах: це встановлення сенсорних кранів для мінімізації витрат води, фонтани для питної води, а також велосипед для зарядки мобільних телефонів. Успішне втілення проєктів додало школярам впевненості, що вони не даремно працювали, а їхні ідеї даватимуть користь.

Навчання online

За підсумками проєкту в Шостці та Києві організатори дійшли висновків про готовність робити маленькі кроки, які в майбутньому матимуть вагомий наслідок. Тож АТ «Фармак» вирішив розширити межі проєкту. За іні-

ціативи Компанії створено освітню online-платформу «Екошкола», аби школярі у будь-якому куточку України мали можливість долучатися до екологічної ініціативи, здобувати нові знання, об'єднуватися з однодумцями, створювати власні екопроєкти у своїх школах та вигравати гранти на їх втілення.

У колі однодумців

Для успішної реалізації «Екошколи» важливе значення мало залучення команди професіоналів у питаннях захисту довкілля, які б змогли поділитися з учасниками своєю енергією, аби разом рухатися в напрямі екологічного суспільства. Приміром, у Шостці та у Києві з ГО «Український екологічний клуб «Зелена хвиля». Разом з громадською організацією було розроблено підручник, який наприкінці 2018 року отримав гриф Міністерства освіти і науки і був схвалений для використання як навчально-методичного посібника для вчителів 11 класів.

Започаткована АТ «Фармак» унікальна освітня програма «Екошкола», визнана одним із найкращих соціальних проєктів України, у 2019 році стала фіналістом у категорії «Планета» на Міжнародному конкурсі Partnership for Sustainability Award.

200 дітей

з 20 шкіл у Києві та м. Шостці пройшли очне навчання в «Екошколі» у 2019 році

135 тис. грн

витрачено на реалізацію дитячих проєктів у м. Шостка та м. Київ у 2019 році

7 дитячих проєктів отримали у 2019 році гранти на реалізацію

у **2019** році

створено онлайн-платформу, щоб школярі з усієї України змогли пройти навчання в «Екошколі»

Реалізовані проєкти:

«Друге життя органічних відходів»

На прилеглий території навчального закладу встановлена система ферментації органічних відходів у вигляді мініверміфабрики.

«Біогумус»

Термокомпостер для перероблення органічного сміття й отримання біогумусу, який є добривом для рослин.

«Крапля за краплею витікає річка»

Економія води завдяки встановленню економізатора-аератора на змішувачі. Пристрій дає змогу скоротити на 50 % споживання води.

«Яскрава школа»

Лампи розжарювання замінені на енергоощадні LED-лампи. Завдяки цьому споживання електроенергії в навчальному закладі може зменшитися в 7 разів.

«Оптимізація й ефективне використання тепла в приміщенні»

«Створення навчально-дослідницьких екоклумб школи»

«Школа – без пластику»

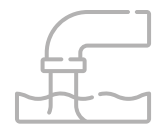
ТУРБОТА ПРО НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Сталий розвиток – одна з основних концепцій, за якою сьогодні працюють провідні компанії світу. АТ «Фармак» забезпечує населення планети якісними ліками, збільшує обсяги виробництва, і водночас мінімізує вплив на навколишнє середовище.

АТ «Фармак» неухильно дотримується вимог українського законодавства, яке регулює екологічні аспекти. Окрім того, вже багато років АТ «Фармак» плідно співпрацює з Європейським банком реконструкції та розвитку, зокрема і в екологічних питаннях. Розроблено програму співпраці, якої Компанія чітко дотримується. З боку ЄБРР відбуваються щорічні аудити. План передбачає організацію роботи на підприємстві для захисту довкілля за низкою пунктів:

Викиди. Спеціалісти ретельно контролюють усі викиди, прописані в умовах дозволу на забруднення повітря, які потрапляють в атмосферу внаслідок діяльності підприємства. Відповідно до умов співпраці з ЄБРР запроваджено додатковий контроль за новими речовинами, зокрема за спиртами.

Вода. Аби гарантувати, що жодні шкідливі сполуки не потраплять у довкілля, ще у 2015 році було змонтовано нову технологічну лінію словацької компанії AQUAFLOT – вода проходить кілька етапів очищення: усереднення, накопичення та нейтралізація (рН води ви-

рівнюється у межах діапазону 6–9); механічне очищення (забираються механічні домішки); біологічне очищення (використовують мікроорганізми, які поглинають забруднення) та ультрафільтрація.

Відходи – обов'язковим є навчання персоналу щодо поводження з відходами. Зважаючи на специфіку виробництва, всі відходи розділено на категорії для подальшої переробки, захоронення чи утилізації. Відповідно до плану з ЄБРР щороку додають нові найменування до переліку відходів, які можна утилізувати чи переробити.

Персонал. У системі управління з охорони навколишнього середовища передбачено низку інструкцій, обов'язкових для виконання у справі мінімізації впливу діяльності Компанії. Аби дотримуватися всіх вимог, відбувається систематичне навчання персоналу.

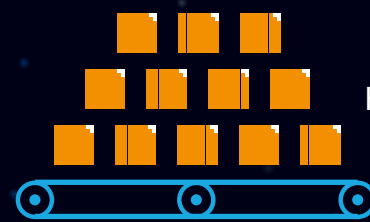
Людмила САЙЧЕНКО,
начальник відділу охорони
праці та навколишнього
середовища

Робота над зменшенням негативного впливу на довкілля триває постійно і дає вагомий результат. Ми неухильно дотримуємося українських та європейських нормативів в екологічних питаннях і плануємо заходи, покликані в подальшому ще істотніше зменшити будь-які можливі наслідки діяльності.

Понад **55** млн грн

було інвестовано АТ «Фармак» у реалізацію проектів із захисту довкілля за останні 5 років

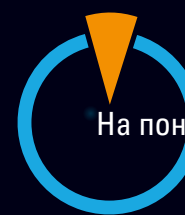
На **3** %

знижено споживання енергетичних ресурсів на одиницю випущеної продукції у 2019 році

На понад **19,5** %

на гривню випущеної продукції порівняно з аналогічним періодом 2018 року зменшилося споживання газу

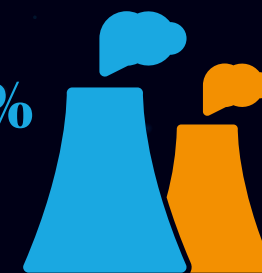

На понад **9,32** %

зменшилося у 2019 році споживання електроенергії

На **12,42** %

порівняно з 2018 по м. Києву

та на **22,99** %

по ДзВ АФІ в м. Шостці зменшилися викиди у 2019 році

6 сертифікатів ISO
регламентують
діяльність
підприємства

- Серед них – система екологічного менеджменту (сертифікована ISO 14001, отримали у 2005 році)
- і система енергетичного менеджменту (сертифікована ISO 50001, отримали у 2019-му).
- Сертифікат ISO 50001 змогли одержати зовсім невелика кількість вітчизняних підприємств, серед фармацевтичних – буквально кілька.

Олег СУПРУНОВИЧ,
головний енергетик

Все те, що дозволяє раціонально використовувати енергоресурси, у нас уже впроваджено. Та зважаючи на те, що ми фармацевтичне підприємство, для нас дуже важливо витримувати баланс – працювати так, аби зменшувати витрати енергоресурсів, але водночас забезпечувати найвищу якість нашої продукції. Адже якість та безпека наших продуктів завжди на першому місці!

КУРС НА ЗБЕРЕЖЕННЯ

Дбайливе ставлення до природних ресурсів – один із невід'ємних принципів в організації роботи АТ «Фармак».

У пошуках джерел енергії

АТ «Фармак» – велике підприємство, яке вимушене споживати значну кількість енергоресурсів. При цьому підприємство перебуває в постійному пошуку альтернативних джерел енергії та ефективного їх використання, проте поки що застосування наявних на сьогодні технологій в умовах суворих вимог фармацевтичного виробництва або неможливе, або економічно недоцільне. Тож Компанія впевнено крокує обраним шляхом раціонального та повторного використання енергоресурсів і досягла на ньому неабияких успіхів.

Важливі кроки

АТ «Фармак» послідовно реалізовує політику зменшення витрат енергії і щороку реалізує нові заходи, спрямовані на раціональне її використання. З-поміж багатьох інших можна виокремити такі:

- У котельні встановлено утилізатор тепла.
- Для підігріву технологічної води використовується енергія конденсату.
- Люмінесцентні лампи на підприємстві замінено на світлодіодні.

- Застосовується вимкнення або обмеження роботи систем кондиціонування та холодильних установок; відрегульовано температурний режим систем обігріву тощо.

Також використовується і сонячна енергія: наприкінці 2019 року на корпоративній базі відпочинку «Смуглянка» встановлено сонячні колектори, завдяки яким будуть забезпечені гарячою водою їдальня та житлові корпуси.

У РОЗРОБЦІ

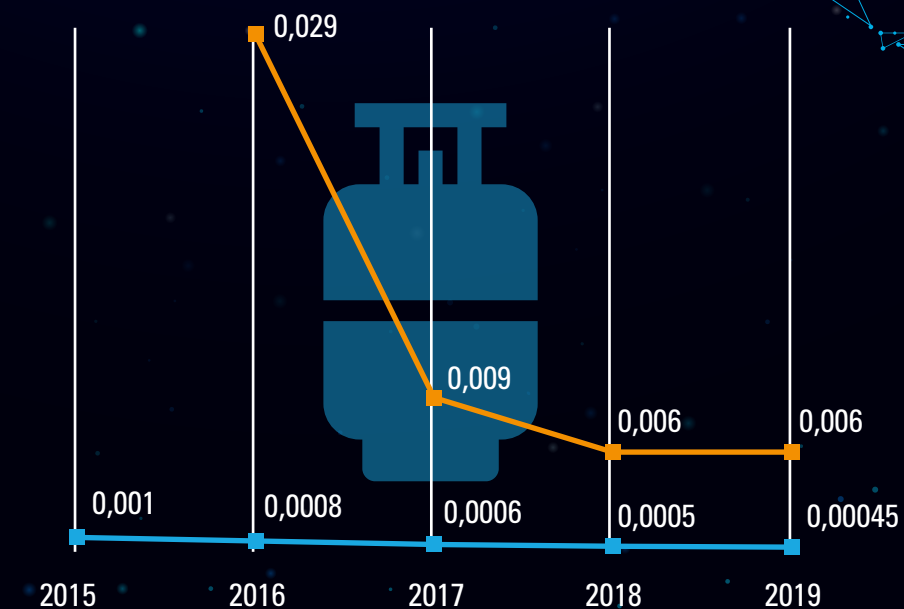
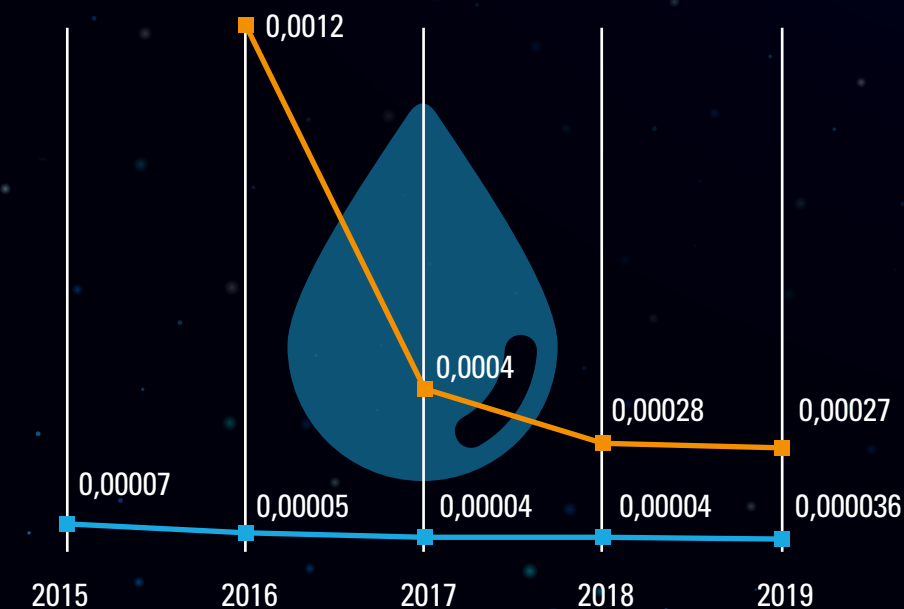
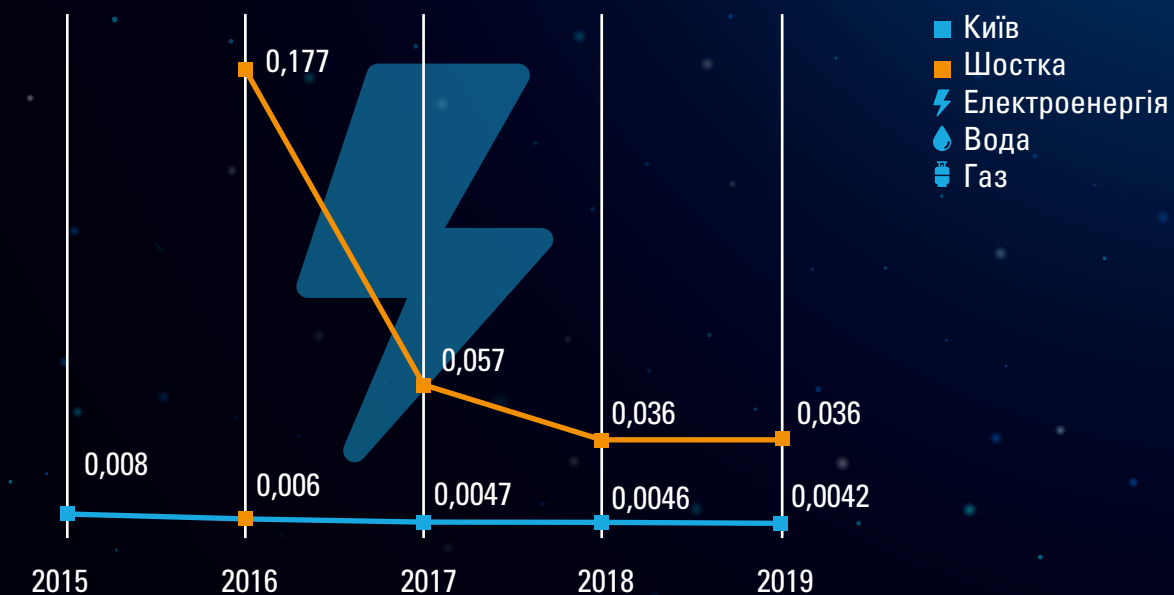

Установити сонячні колектори на даху проектно-інженерного корпусу – а це 650 кв. метрів. За розрахунками, така електростанція може виробляти до 50 000 кВт/год. електроенергії на рік.

Модернізація парку застарілого холодильного обладнання.

СПОЖИВАННЯ ЕНЕРГОНОСІЇВ НА ГРН ВИПУЩЕНОЇ ПРОДУКЦІЇ

ДБАЄМО ПРО АТМОСФЕРУ

Уже на етапі планування виробничих приміщень, розширення діляниць, застосовування нових технологій спеціалісти ретельно прораховують можливі впливи й одразу пропонують дієві рішення, аби мінімізувати ймовірні наслідки.

На виробництвах, що мають малу кількість викидів, встановлено спеціальні ламінарні бокси – очисні фільтри в тих місцях, де може бути викид в атмосферу. Розраховували можливі негативні наслідки на довкілля від виробництва і під час проектування та запуску діляниці № 1, цеху № 4: тут встановлено спеціальні системи фільтрів, які вловлюють усі викиди. Корпус «Готових лікарських засобів» також проектували і будували відповідно до всіх необхідних вимог. Новітнє обладнання, яке дозволяє зменшити викиди шкідливих речовин в атмосферу, було встановлено й на заводі у Шостці.

Очищення на заводі з виготовлення АФІ

В основі виробництва такої фармацевтичної продукції лежить органічний синтез, тому без новітніх та сучасних систем захисту довкілля від шкідливого впливу хімічних речовин не обійтися. Для очищення повітря на підприємстві встановлено системи таких відомих європейських брендів, як MVB та GEA. Це системи фільтрації, призначені для очищення від твердих і газоподібних викидів повітря, що виділяється в навколишнє середовище з приміщень.

Фільтраційні установки GEA та DencoHappel (Німеччина), Klima-Service (Чехія) укомплектовують витяжні

системи вентиляції. Вони експлуатуються та обслуговуються згідно з інструкціями до систем вентиляції й газоочисних установок.

Для очищення парів з технологічного обладнання цеху № 6 використовуються системи газових скрубєрів виробництва чеської компанії MVB ORAVA CZ s.r.o. Це обладнання призначене для абсорбції та сепарації забруднених відпрацьованих газів, конденсації шкідливих парів та уловлювання твердих частинок у газах.

А що в приміщеннях?

Вимоги до якості повітря на фармвиробництві дуже жорсткі. Воно має відповідати нормам та стандартам, що прописані у GMP, тому має пройти процедуру спеціального очищення. Повітря забирають з вулиці, воно фільтрується на первинних фільтрах, далі обробляється в кондиціонері: залежно від потреби нагрівається чи охолоджується, зволожується чи підсушується. Залежно від класу чистоти приміщення може відбуватися другий, третій, а іноді й четвертий ступінь очищення. У деяких приміщеннях повітря беруть із самих приміщень, з вулиці додають незначну кількість і проводять процес очищення.

На дозволяє очистити повітря сучасне обладнання, використовуване АТ «Фармак»

у **3 етапи** здійснюється очищення повітря у фільтраційних (газоочисних) установках:

→ **-90%** на першому кишенькові фільтри класу F7 уловлюють тверді частки з ефективністю не менш як

→ **-70-90%** на другому та третьому активоване вугілля адсорбує на своїй поверхні газоподібні викиди з ефективністю 70-90 %, залежно від складу та вмісту речовин у газовій суміші

Київ
Шостка

У 2019 році викиди в атмосферу зменшилися на 12,42 % порівняно з 2018 по м. Києву та на 22,99 % по ДзВ АФІ в м. Шостці, що пов'язано з роботою котельні у відносно теплий зимовий період, а також з введенням в експлуатацію двох нових котлів Viessmann

Наталя СИМОНЕЦЬ,
начальник ділянки
з очищення промислових
стічних вод

Наші резервуари для очищення води закриті й оснащені спеціальними куполами. Завдяки цьому забруднена вода не випаровується у навколишнє середовище. На відміну від традиційних очисних систем наші резервуари не мають відстійників. Завдяки цьому «Фармак» здійснює необхідні маніпуляції з очищення дуже швидко.

БЕРЕЖЕМО ВОДНІ РЕСУРСИ

Фармацевтичні підприємства потребують якнайчистішої води для виробництва ліків. Так само на етапі скидання у міську каналізацію використана підприємством вода має відповідати встановленим вимогам.

Вода для ліків і для побуту

Для технологічних процесів виробництва Компанія використовує звичайну питну воду, яку подає і за якість якої відповідає АК «ПрАТ «Київводоканал», але перед використанням її слід повністю очистити від солей та інших речовин. Це складний процес, його здійснюють у кілька етапів, за це на підприємстві відповідає цех чистих середовищ.

Крок за кроком

Спочатку стічні води з усіх цехів та лабораторій надходять у спеціальний резервуар («усереднювач»), де змішуються між собою. Наступний крок – нейтралізація, процес, що вирівнює рН: якщо середовище кисле, додають луги, якщо лужне – кислоту. Далі, після відстоювання у великих металевих ємностях («відстійниках») та відділення утвореного осаду, очищена вода змішується з побутовими стічними водами і тільки тоді скидається в каналізацію.

Кілька разів на день санітарно-промислова лабораторія бере використану й очищену воду на аналізи, аби впевнитися в тому, що у міську каналізацію потрапляє вода, яка відповідає всім санітарно-гігієнічним вимогам.

Очищення у Шостці

Промислові стічні води, що утворюються в ході виготовлення АФІ, містять великі концентрації речовин органічної та неорганічної природи, тож потребують особливої уваги. Та перш ніж потрапити до каналізації Шостки, а звідти – до басейнів Десни і Дніпра, води очищуються і стають безпечними для довкілля.

Технологічну лінію очищення стічних вод було розроблено і змонтовано словацькою компанією «AQUAFLOT». За допомогою новітнього оснащення швидко й ефективно здійснюються такі процедури:

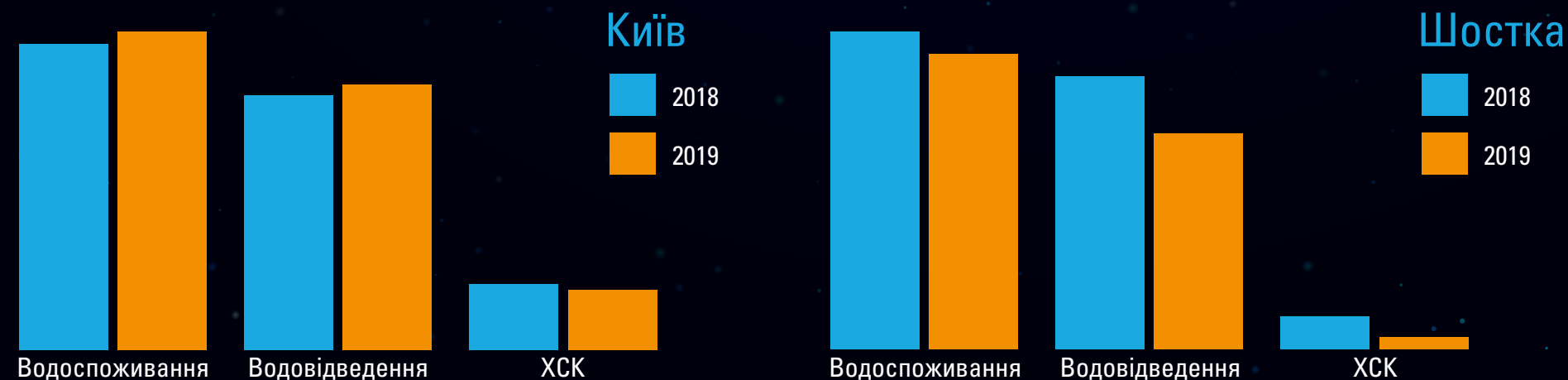
- усереднення, накопичення та нейтралізація – забруднені води з різних стоків приймають, змішують до купи й урівнюють вміст лугів і кислот;
- механічне очищення – води позбуваються механічних домішок;
- біологічне очищення – здійснюється за допомогою біологічно активного мулу. Вода контактує з мікроорганізмами, які поглинають забруднення;
- ультрафільтрація.

У **2019 році** здійснено реконструкцію очисних споруд підприємства, в рамках якої збудовано новий усереднювач хімстоків, а для прискорення процесу відстоювання застосовуватимуться спеціальні допоміжні речовини – флокулянти, що дозволить поліпшити процедуру очищення та суттєво знизити концентрації забруднюючих речовин у стоках.

86%
сягає ефект очищення стічної води (що цілком відповідає вимогам), але й цей результат Компанія постійно покращує

250–280 г/л
такий показник характеризує вміст органічних речовин у стічній воді, і це значно нижче за норму

ПРОДУМАНА СТРАТЕГІЯ

До кожного із видів відходів на АТ «Фармак» застосовується оптимальний спосіб переробки або утилізації.

Промислові відходи умовно поділяються на 4 основні категорії:

- побутові та будівельні відходи;
- відходи, що підлягають переробці (макулатура, пластик, склотара, деревина, гума);
- фармацевтичні відходи, що підлягають знищенню (містять небезпечні хімічні речовини);
- рідкі технологічні відходи.

Компанією розроблено Порядок поводження з відходами, який чітко регламентує процеси сортування, маркування, зберігання та розміщення відходів залежно від їх типів. Будівельні відходи відправляють на полігон для захоронення, значну частину побутових – на ПП «Обухівські вторресурси», де відбувається їх сортування та подальша передача на утилізацію. Роздільно зібрані відходи поліетилену, деревини й макулатури передаються на «Обухівські вторресурси» як вторсировина.

Особлива увага

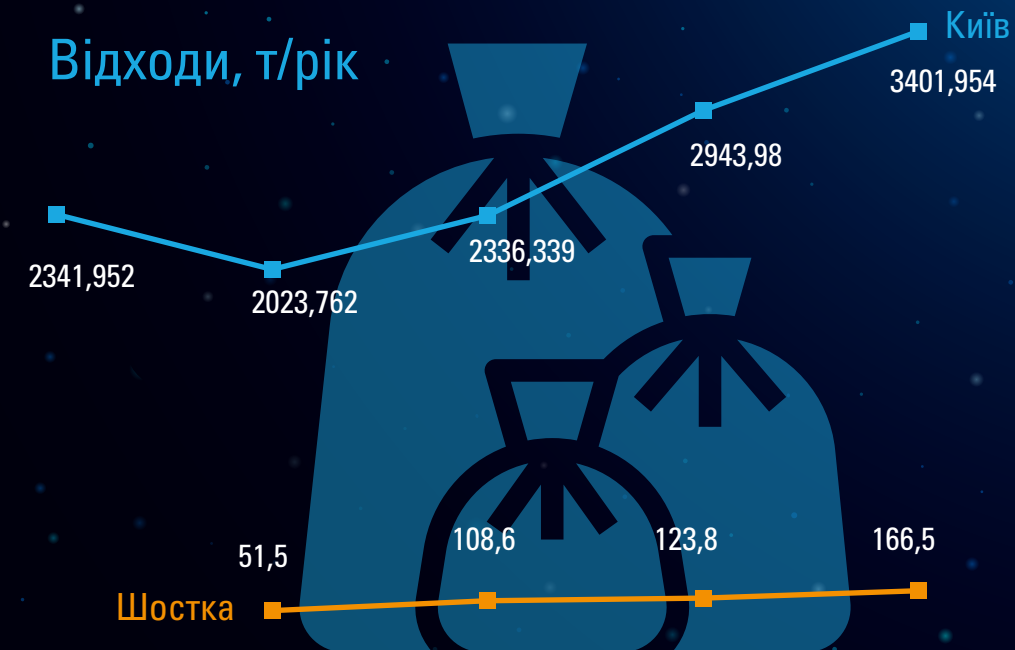
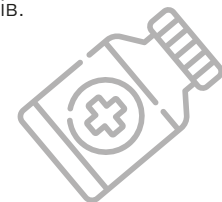
Відходи, що містять хімічні речовини, знищують на спеціальному обладнанні шляхом піролізу, знешкодження за високих температур (1 000–1 200 °C). Водні розчини лікарських засобів, що утворюються на стадії виробництва, обробляють, здійснюють розведення водою в 10–20 разів і зливають у систему виробничої ка-

налізації. На замовлення «Фармак» Інститут превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені Л.І. Медведя розробляє чіткі рекомендації застосування способу знешкодження рідких технологічних відходів, які утворюються під час виробництва.

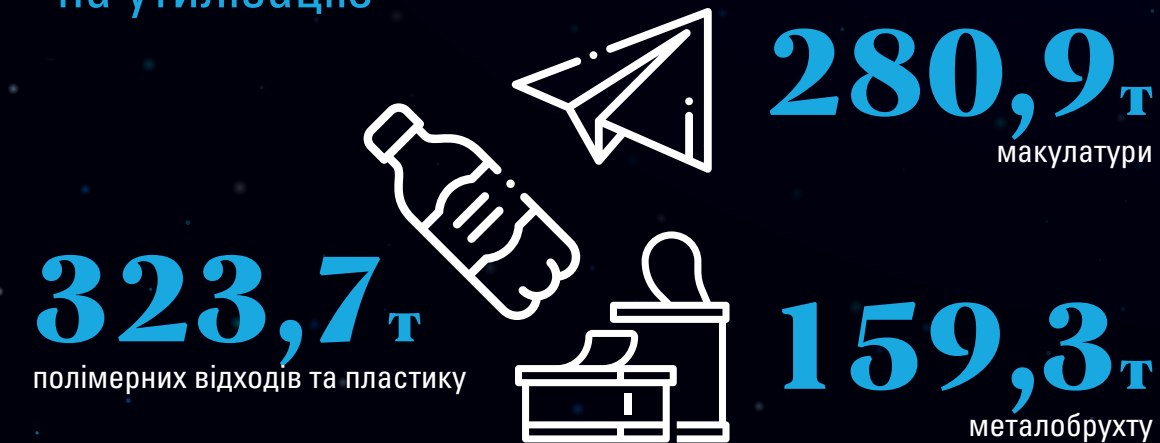
Рациональний прорахунок

«Фармак» утилізує й переробляє відходи за всіма нормами та систематично зменшує їх кількість. Це відбувається завдяки нормуванню, інвентаризації виробничих відходів, обліку їх утворення в кожному виробничому підрозділі. На території підприємства встановлені прес-контейнери: вторинну сировину з них забирають лише тоді, коли вони максимально заповнені. Це допомагає ефективніше використовувати транспорт, не витрачаючи зайвого палива та знижуючи кількість вихлопних газів.

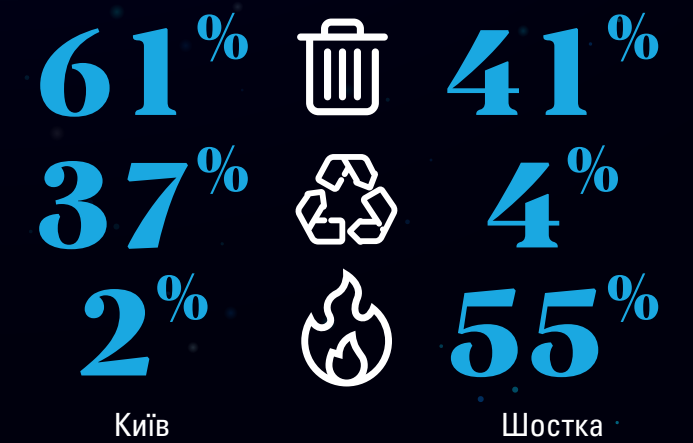
Крім того, на підприємстві розумно використовується поліетилен. Протягом року роботи на дільницях bottlepack утворюється приблизно 260–270 тонн відходів цього матеріалу – його передають спеціалізованій організації, яка переробляє його на кришки для флаконів.

За 2019 рік було передано на утилізацію

Відходи, 2019 рік

ЧИСТЕ МІСТО, ЗЕЛЕНЕ МІСТО

Дотримуючись цілей сталого розвитку та дбаючи про екологію, АТ «Фармак» проводить акції з такими назвами двічі на рік – і до них долучаються не лише співробітники Компанії, а й їхні родичі та друзі.

У Києві та Шостці АТ «Фармак» реалізує екологічні проекти «Зелене місто» (прибирання паркових зон, висаджування дерев і кущів) та «Чисте місто» (благоустрій

зелених зон та висадка дерев). Їх мета – популяризація не тільки серед працівників Компанії, а й серед українців бережливого ставлення до природи та екосистеми свого міста.

За роки реалізації цих проектів співробітники Компанії неодноразово брали участь в облагородженні зелених зон столичного Подільського району: фармаківці разом із працівниками КП УЗН прибирали парки, сквери та зони відпочинку від опалого листя, сухого гілля та побутового сміття. Приміром, було впорядковано територію парку біля кінотеатру імені Т.Г.Шевченка площею 2,5 га: 4 причеми зібраного листя здали на переробку на добриво, яке використовують у теплицях при вирощуванні квітів. У парку також висадили туї та молоді платани.

Долучилися фармаківці й до благоустрою інших улюблених місць відпочинку киян та гостей столиці:

- зібрали й вивезли опале листя з території парку «Сирецький гай», площею 0,5 га;
- прибрали лісову зону вздовж Алеї художників на Андріївському узвозі;
- у парку по вулиці Заводській, 8, висадили молоді клени та декоративні кущі;
- облаштували клумби на транспортній розв'язці по вулиці Новокосятинівській, висадили ялинки та кущі ялівцю.

А в м. Шостка працівники Компанії щороку прибирають прибережну зону протяжністю 1,5 км навколо озера, що утворилося на місці кар'єру: збирають побутове сміття, опале гілля та листя.

Приємно, що з кожним роком учасників екологічних заходів АТ «Фармак» стає дедалі більше. Співробітники поділяють важливі цінності Компанії, підтримують екологічні акції та проявляють власні ініціативи для покращення довкілля рідних міст. Реалізація соціальних проектів – це тренд для багатьох компаній. І АТ «Фармак» стає прикладом для інших представників соціально відповідального бізнесу.

«Зелений офіс»

Компанія активно впроваджує екопринципи не лише на виробництві, а й серед офісних співробітників. Долучитися до збереження навколишнього середовища може кожний.

На постійній основі в АТ «Фармак» діє проект «Зелений офіс», одним із напрямів якого є збір та утилізація вторинної сировини. Це сприяє підвищенню екологічної культури кожного працівника.

66,6 кг
відпрацьованих батарейок та інших елементів живлення

10 355 кг
офісної макулатури

зібрано та передано на переробку 2019 року

Майже **200 кг**
батарейок зібрали для переробки працівники за період 2016–2018 рр.

Понад **20 т**
паперу заощадили у 2010–2018 рр.

це допомогло зберегти понад 320 дерев і отримати 640 літрів кисню

Екологічні звички працівників АТ «Фармак»

Зменшуємо використання паперу

Ведемо рахунки та платіжні системи в електронному форматі з використанням цифрових підписів. Користуємося online-сервісами для зберігання інформації.

Вимикаємо електроприлади

Перш ніж вийти з офісу, фармаківці вимикають усі електроприлади, щоб запобігти фантомному живленню пристроїв.

Повторне використання, коли це можливо

Максимально використовуємо матеріали і продукти перед тим, як вони потраплять на звалище. Віддаємо перевагу речам, які можна використати багаторазово – порцелянові чашки замінили паперові чи пластикові стаканчики.

Альтернативні вологовбирачі

Використовуємо тканини з мікрофібри замість паперових рушників

Користуємося природним освітленням

Таким способом ми скорочуємо негативний вплив на навколишнє середовище та фінансові втрати.

Регулярно розморожуємо та очищуємо офісні холодильники

Це допомагає подовжити його термін служби та ефективність.

Прикрашаємо офіс рослинами

Рослини в офісі допомагають зменшити викиди вуглецю, а також очистити повітря на робочому місці.

КОРПОРАТИВНЕ ВОЛОНТЕРСТВО

Співробітники АТ «Фармак» заради того, щоб особисто долучатися до реалізації принципів сталого розвитку, повсякчас беруть участь у різноманітних акціях, покликаних надати допомогу тим, хто її потребує.

Ярмарки – для благих цілей

З регулярною періодичністю у АТ «Фармак» організовують акції, спрямовані на підтримання соціально незахищених верств населення. Активна участь у благодійних ярмарках, організованих на території підприємства, дає змогу працівникам Компанії проявити себе у взаємодопомозі та соціальній відповідальності. На традиційних благодійних ярмарках зазвичай збирають кошти для закупівлі різних необхідних речей для маленьких пацієнтів дитячих лікарень м. Київ та м. Шостка.

Діти, які потребують підтримки

АТ «Фармак» співпрацював з Благодійним фондом «Таблеточки», по допомогу до якого звертається майже 400 дітей щомісяця. Кошти, зібрані шляхом фандрайзингу бігунами Компанії, пішли не лише на закупівлю лікарських засобів, а й на паліативну допомогу. Іноді йдеться і про закупівлю спеціального обладнання для лікування.

У рамках Всесвітнього Дня людей з синдромом Дауна 21 березня було зібрано кошти для Всеукраїнської благодійної організації «Даун Синдром». Разом зібрано 16 692 грн.

Допомога тваринам

У рамках проекту «Я волонтер «Фармак» двічі на рік волонтери Компанії збирають благодійну допомогу для притулку для тварин «Сіріус». Хвостатим передають лікарські та ветеринарні засоби, дієтичні корми для кошенят і цуценят, крупи, іграшки, повідки, а також утеплювальні матеріали для кліток і вольєрів.

У листопаді 2019 року працівники протягом місяця збирали благодійну допомогу для пухнастих. Загалом вдалося зібрати 200 кг допомоги – лікарські та ветеринарні засоби, медичні вироби, утеплювальні матеріали, корми та господарські товари. Окрім «подарунків» для тварин, волонтери особисто допомагали: носили воду, підстеляли тепле сіно, звільняли територію для нових вольєрів.

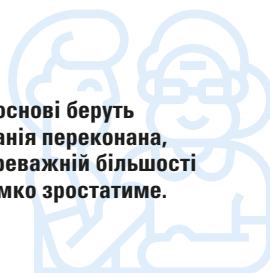
На радість дітлахам

У 2011 році Благодійний фонд «Фармак» подарував дітлахам м. Шостка новий дитячий майданчик, щоб ті мали змогу радіти життю та досхочу гратись на свіжому повітрі. Проте за 8 років щоденної експлуатації дитячий майданчик вийшов із ладу та втратив свій вигляд.

Управління освіти Шосткинської міської ради Сумської області звернулося до Благодійного фонду «Фармак» з проханням про благодійну допомогу у вигляді ремонту майданчика. Фонд відгукнувся на звернення, знайшов підрядну організацію та все оновив. Тепер діти зможуть вільно гратися на оновленому дитячому майданчику, розташованому в парку Свободи, у м. Шостка. На капітальний ремонт було витрачено близько 200 тис. грн.

Щонайменше **20 %**

співробітників АТ «Фармак» на постійній основі беруть участь у волонтерських проектах; та Компанія переконана, що ідея допомоги ближнім не байдужа переважній більшості працівників, тож кількість волонтерів стрімко зростатиме.

ДОНОРСТВО

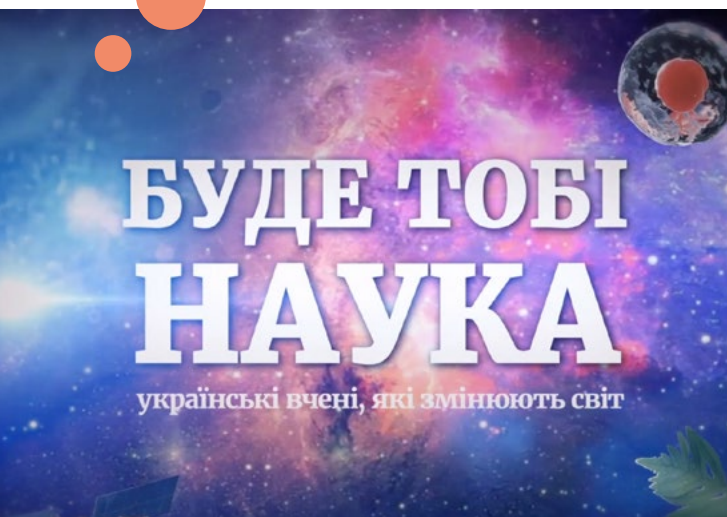
Активна життєва позиція фармаківців, їхнє бажання брати участь у позитивних змінах суспільства та країни, робити добро та власним прикладом показувати, що бути активним не тільки важливо, а й корисно, – все це об'єдналося соціальним проектом АТ «Фармак» «Корпоративне волонтерство» та стало невіддільною частиною корпоративної культури Компанії.

Готовність працівників АТ «Фармак» виконувати соціально важливу функцію взаємодопомоги дає змогу Компанії котрий рік поспіль долучатися до світового руху з донорства крові. Відтоді як така ідея набула втілення в конкретних акціях, участь у них взяли сотні співробітників. І це тільки ті, хто здавав кров на підприємстві «Фармак», проте багато хто здає кров і поза межами Компанії та має навіть посвідчення «Почесний донор України».

Понад **300** фармаківців регулярно здають кров

Понад **70** працівників Компанії протягом 2019 року здали 20 літрів крові для Київського обласного центру крові та близько 10 літрів плазми для Сумського обласного центру служби крові.

Розвиток наукового потенціалу в Україні – стратегічне завдання, для уряду з однієї сторони та бізнесу – з другої. У АТ «Фармак» працюють 150 науковців, з яких 40 кандидатів наук і 5 докторів наук. В інновації та розвиток щорічно АТ «Фармак» інвестує приблизно 95 % прибутку. У цій сумі є й частка інвестицій у науковий розвиток Компанії.

SCIENCE FOR FUTURE

Пізнання не має меж

Наші сучасники мусять знати, що українські науковці досягли світового визнання і їхніми відкриттями користується увесь світ. Це хороший стимул для молодих дослідників. Вони повинні розуміти, що можна багато чого досягти у світовому масштабі – в науці не існує меж. Будучи країною з величезним інтелектуальним капіталом, ми повинні цінувати те, що маємо. Аби виявити повагу до дослідників, котрі гідно репрезентують різні галузі, АТ «Фармак» підготував книгу «Буде тобі наука!», присвячену історіям 30 наших співвітчизників.

Внесок українських учених

Усі учасники проекту є вихідцями з України, котрі працюють на благо планети: це чудова ілюстрація того, як стираються кордони й залишається одна світова наука, занепокоєна долею людства й покликана невпинно працювати на його благо. Відкриття, здійснені цими людьми, помітні сьогодні й увійдуть в історію. Ці 30 дослідників є нашими сучасниками, які

мають стати взірцями для наслідування, аби молоді люди, котрі тільки починають свій шлях у науці, знали про можливості, що відкриваються перед ними, і зберігали в собі бажання наполегливо працювати, попри можливі труднощі.

Для того, щоб широкий загал мав доступ до книги, АТ «Фармак» направив її примірники в бібліотеки, виші України.

СПОРТ, ДОСТУПНИЙ КОЖНОМУ

У комплексному підході до турботи про нинішнє та майбутні покоління надзвичайно вагому роль відіграє пропаганда здорового способу життя – і фармаківці, як завжди, подають власний приклад.

«Фармак: біг для здоров'я»

З 2017 року пробіг під такою назвою проводиться у Шостці. Також організовуються пробіги, покликані привернути увагу до того, що здоров'я – це вибір, доступний усім. Спортивні заходи, що відбуваються у Шостці, доступні не тільки професійним спортсменам, це не виснажливі напівмарафони чи марафони. Дистанцію у 2 км можуть здолати й люди похилого віку, головне, щоб усе відбувалося весело, цікаво, з наснагою.

Двічі на рік для дітей віком від 6 до 13 років проводяться змагання «Ми – чемпіони!» «Фармачата» демонструють свою вправність у різних спортивних завданнях

У 2019 році бігуни Компанії з різних регіонів долучились до 6 міських та всеукраїнських забігів на дистанціях 4,2 км, 10, 21 та 42 км

У 2019 році АТ «Фармак» отримало сертифікат відповідального бізнесу від ГД ООН Green Business Ukraine. Серед інших проектів високо оцінено було й проект «Фармак: біг для здоров'я»

1 500

учасників
приєдналися
до забігу у Шостці
2019 року

Від 10 до 93

років – таким є вік бігунів, які разом з АТ «Фармак» наважилися на подолання дистанцій

Біг і не тільки!

Серед фармаківців є й справжні марафонці, які беруть участь в українських та міжнародних змаганнях. Загалом, АТ «Фармак» є активним учасником міських і всеукраїнських змагань, спартакіад і турнірів з різних видів спорту: плавання, футболу, волейболу, баскетболу, греблі, шахів, а також туризму, риболовлі. З кожного зазначеного виду спорту в Компанії є команди та групи запасних учасників.

ДІЛИТИСЯ ДОСВІДОМ З КОЛЕГАМИ І З ПАРТНЕРАМИ

Досягнення АТ «Фармак» у втіленні цінностей сталого розвитку неодноразово ставали у фокусі уваги провідних українських ЗМІ. Для того щоб донести надважливі принципи до колег та зовнішніх партнерів, Компанія активно використовує власні комунікаційні інструменти.

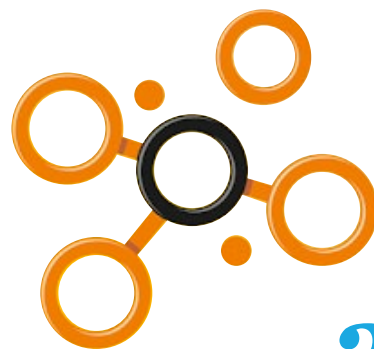
7

відзнак отримав АТ «Фармак» на конкурсі «Найкраще корпоративне медіа України 2019», який проводила Асоціація корпоративних медіа України. Гран-прі здобула корпоративна газета «Фармак Life».

Сайту Компанії присвоїли титул «Best Corpmedia Ukraine 2019». Окрім того, відзначили журнал «SCIENCE INSIDE», сторінку АТ «Фармак» у Facebook, фільми «60 років Корвалолу. Як це було» та «Оркестр Фармак» і корпоративний календар.

«Сталий розвиток»
«Якість»
«Екологія»
«Інновації»
«Ефективність»

взяти хоч би яку ключову тему корпоративної газети, щоразу вона є дотичною до Глобальних цілей, визначених ООН.

3

Третій рік виходить оновлена корпоративна газета «Фармак Life», і протягом 2018 і 2019 років вона отримувала Гран-прі серед інших корпоративних видань.

SCIENCE INSIDE – третій випуск науково-популярного журналу, орієнтованого на партнерів АТ «Фармак», спеціалістів фармацевтичної і медичної галузей та всіх небайдужих до створення ефективної системи охорони здоров'я, присвячений саме сталому розвитку.

2020